

Vereniging VEB NCVB

Postbus 240, 2501 CE Den Haag
Amaliastraat 7, 2514 JC Den Haag

T: +31 (0)70 313 00 00
F: +31 (0)70 313 00 99

I: www.veb.net
E: info@veb.net

Rek.: ABN-AMRO 51.70.19.485
K.v.K.: 40408053

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)
Antonio Vivaldistraat 2-8
1083 HP AMSTERDAM

Den Haag, 27 juli 2016
Referentie: 2016 035 GK PK
Betreft: **Consultatie Discussienota “Aanpakken en bestrijden van fraude”**

Geachte heer Wammes,

De Vereniging van Effectenbezitters (“**VEB**”) heeft met aandacht kennis genomen van de discussienota “Aanpakken en bestrijden van fraude” (“**Discussienota**”).

Tevens is de VEB aanwezig geweest bij een overleg over de Discussienota met de NBA en Eumedion op 19 juli 2016.

De Discussienota ziet op een belangrijk onderwerp; de rol van de accountant bij het signaleren en bestrijden van fraude. De recente maatschappelijke discussies hebben aangetoond dat stakeholders meer van de accountant verwachten op dit gebied dan dat hij in het verleden heeft gedaan. Te vaak heeft een accountant niet adequaat gehandeld bij het signaleren en bestrijden van fraude.

Ook de VEB verwacht meer van de accountant bij het signaleren en bestrijden van fraude. De accountant dient zich proactief op te stellen bij de controle van de jaarrekening waar het gaat om signalen van fraude. Daarbij hoort ook dat de accountant alert en adequaat handelt bij (tussentijdse) signalen die kunnen duiden op een verhoogd frauderisico. Dit zal worden uitgewerkt in deze consultatiereactie.

Voor de NBA en de grote accountantskantoren is dit onderwerp bij uitstek geschikt om de maatschappelijke relevantie van het accountantsberoep aan te tonen. Het zou onbegrijpelijk zijn

Vereniging VEB NCVB

Postbus 240, 2501 CE Den Haag
Amaliastraat 7, 2514 JC Den Haag

T: +31 (0)70 313 00 00
F: +31 (0)70 313 00 99

I: www.veb.net
E: info@veb.net

Rek.: ABN-AMRO 51.70.19.485
K.v.K.: 40408053

als de beroepsgroep deze kans niet aangrijpt om tegemoet te komen aan de wensen van de gebruikers van de jaarrekening.

Wij realiseren ons terdege dat deze wens verder gaat dan de beperkte uitleg die door sommigen aan de rol van de accountant wordt gegeven. Niettemin is het duidelijk dat het accountantsberoep zich niet moet verschuilen achter strikte uitleg van wet- en regelgeving, maar weer de rol van vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer dient na te streven.

De VEB brengt graag haar standpunt over enkele aspecten van de Discussienota naar voren. Dit standpunt geldt in eerste instantie ten aanzien van de accountant van beursvennootschappen.

1. Algemeen standpunt VEB inzake accountants

De VEB wil dat de accountant daadwerkelijk functioneert als vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer. Daarbij dient de accountant de financiële verslaggeving te controleren voor de buitenwereld: de gebruiker van de jaarrekening.

De accountant is met zijn wettelijke controletaak en de daardoor vergaarde kennis en ervaring van de onderneming en de markt waarin zij opereert, bij uitstek geschikt het management kritisch te toetsen. In ieder geval waar het gaat om de toepassing van de financiële verslaggevingstandaarden, maar ook om het bestuursverslag kritisch te beoordelen. Daarmee speelt de accountant een belangrijke rol in het geheel van *checks and balances* binnen de beursvennootschap.

De maatschappij in het algemeen en de beleggers in het bijzonder verwachten van de accountant dat hij een kritische, onafhankelijke rol op zich neemt.

2. De gewenste rol van de accountant bij het signaleren van fraude en het rapporteren over continuïteit

(i) Algemeen

De VEB verwacht dat de accountant zich proactief opstelt bij de controle van de jaarrekening. De accountant dient adequaat en alert te handelen bij (tussentijdse) signalen die kunnen duiden op een verhoogd frauderisico. Hetzelfde geldt overigens ook voor de audit committee.

Een voorbeeld van een tussentijds signaal op een verhoogd frauderisico is het wekken van irrealistische verwachtingen door bestuurders. De accountant kan in dat geval, overigens net als de audit committee, dienen als “defense line” voor aandeelhouders. Dat kan door bestuurders aan te spreken op deze gewekte verwachtingen en zo nodig door het controleplan aan te passen.

De accountant dient voorts meer gebruik te maken van de bij de accountantskantoren aanwezige expertise op gebied van (forensische) accountancy. Tevens dient de accountant meer gebruik te maken van automatisering en big data om zijn analyses te maken.

In de verhouding bestuur, audit committee en accountant, wordt zowel van de leden van de audit committee als van de accountant verwacht dat zij proactief handelen bij signalen die op fraude duiden of die mogelijk fraude in de hand werken. In voorkomende gevallen dienen zij het controleplan (herzien van audit scope en materialiteitsgrens) kritisch te bezien en zo nodig

aan te passen. De daarmee gemoeide extra kosten aan audit fees zijn volgens de VEB beperkt in vergelijking met de voordelen die een vroegtijdige signalering van fraude heeft voor de onderneming en haar stakeholders.

De aanpassingen aan het controleplan is voor stakeholders relevante informatie. De VEB verwacht dat de audit committee hierover rapporteert in haar paragraaf in het bestuursverslag. Ook voor de accountant zal rapportage noodzakelijk zijn, als onderdeel van de Key Audit Matters in zijn uitgebreide controleverklaring.

(ii) Uitwerking

De VEB wil dat de accountant een nadrukkelijker positie inneemt bij het signaleren van fraude. De VEB wenst tevens een prominentere rol voor de accountant bij het rapporteren over continuïteit.

De huidige controlestandaarden (Standaard 240¹) marginaliseren ten onrechte de rol van de accountant bij het signaleren van fraude, zeker met inachtneming van de kennis en expertise die de grote accountantskantoren hebben op gebied van forensische accountancy. Voor buitenstaanders is het veelal onbegrijpelijk dat na ontdekking van een fraude forensische accountants van een andere accountantskantoor *wel* de onderste steen boven kunnen krijgen, terwijl de accountant dat niet kon ten tijde van de reguliere jaarrekeningcontrole. De VEB ziet daarom graag dat een persoon met specifieke kennis op gebied van fraudedetectie onderdeel is van het auditteam.

Om meer aandacht van de accountant voor het onderwerp fraude te bewerkstelligen zal de beursvennootschap in de eerste plaats zelf hierover dienen te rapporteren. Deze uitgebreidere informatieverstrekking over strategie en continuïteitsrisico's (inclusief een continuïteitsanalyse op basis van een raming van omzet, resultaat, solvabiliteit en liquiditeit) dient te worden opgenomen in het bestuursverslag.

Hetzelfde geldt voor de maatregelen die de onderneming heeft getroffen op gebied van fraude. In het bestuursverslag zal een beschrijving van frauderisico's dienen te worden opgenomen. Ook zal de onderneming duidelijk moeten maken op welke wijze deze risico's worden ondervangen.

¹ Standaard 240 sub 4: “De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij de met governance belaste personen en het management van de entiteit. Het is van belang dat het management, onder toezicht van de met governance belaste personen, sterk de nadruk legt op het voorkomen van fraude, waardoor de gelegenheden tot het plegen van fraude kunnen afnemen, alsmede op het ontmoedigen daarvan, waardoor personen ervan kunnen worden weerhouden om fraude te plegen wegens de waarschijnlijkheid dat die fraude wordt gedetecteerd en bestraft. Dit houdt in dat men streeft naar een cultuur van integriteit en ethisch gedrag, hetgeen kan worden versterkt door middel van actief toezicht door de met governance belaste personen. De uitoefening van toezicht door de met governance belaste personen houdt onder meer in dat rekening wordt gehouden met de mogelijkheid om interne beheersingsmaatregelen te doorbreken of met andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, zoals pogingen van het management om de resultaten te manipuleren teneinde invloed uit te oefenen op de perceptie die analisten hebben van de prestaties en winstgevendheid van de entiteit.”

Bij voorkeur de audit committee (of de RvC) zal in haar verslag haar visie op de voornaamste risico's en onzekerheden ten aanzien van de jaarrekening expliciet dienen te maken. Ook zal de audit committee uiteen dienen te zetten dat deze risico's en onzekerheden zijn besproken met de accountant en verwerkt in het controleplan.

Vervolgens zal de accountant expliciet de opdracht dienen te krijgen een diepgaande controle uit te voeren van het plan van aanpak van de onderneming en het verslag van de RvB en de audit committee over de fraudeaanpak. De accountant dient daarbij een eigen oordeel te vormen over de kwaliteit en de werking van de interne risicobeheersing van de onderneming en de systemen (incl. interne meldingssystemen) die zij in plaats heeft om fraude (vroegtijdig) te signaleren en te bestrijden.

Kortom: de verantwoordingsinformatie in het bestuursverslag zal dienen te worden uitgebreid ten aanzien van (i) continuïteitsrisico's; (ii) frauderisico's; (iii) mitigerende maatregelen om de frauderisico's te ondervangen; en (iv) de omschrijving van opdracht aan de accountant (te weten niet alleen de controle van de jaarrekening, maar ook de controle van het bestuursverslag inclusief voornoemde uitbreidingen ten aanzien van fraude).

Op die manier wordt ook de maatschappij over deze onderwerpen geïnformeerd door beursvennootschapp zelf en kan de accountant hierover zijn oordeel vellen. De accountant kan daarop beter worden afgerekend.

(iii) Aanbeveling:

- a. Neem in het bestuursverslag een rapportageverplichting op voor de ondernemingsleiding ten aanzien van fraude en continuïteit. Daaronder wordt verstaan:
 - Opname in het bestuursverslag van een beschrijving van frauderisico's en de wijze waarop de frauderisico's zijn gemitigeerd²;
 - Opname in het bestuursverslag van een continuïteitsanalyse waarin in ieder geval wordt opgenomen een beschrijving van de relevante risico's (waaronder eventueel gesignaleerde frauderisico's) die een bedreiging kunnen vormen voor de continuïteit van de onderneming, de wijze waarop deze risico's worden gemitigeerd en een scenario-analyse t.a.v. ontwikkelingen die de continuïteit van de onderneming kunnen beïnvloeden;
- b. Zorg ervoor dat de audit committee in haar verslag de voornaamste risico's en onzekerheden ten aanzien van de jaarrekening die zij heeft onderkend expliciet maakt en aangeeft dat die factoren zijn besproken met de accountant. De audit

² Ook acht de VEB het wenselijk dat de ondernemingsleiding rapporteert over de fraudemeldingen die zijn binnengekomen, en de maatregelen die zij ten gevolge hiervan heeft genomen of overweegt te nemen. Daarbij kan een voorbeeld worden genomen aan Randstad Holding NV.

committee dient aan te geven welke risico's het zwaarst wegen. Tevens moet duidelijk worden gemaakt welke gevolgen dit heeft gehad voor het controleplan;

- c. Geef de accountant ten aanzien van de hiervoor onder (a) en (b) opgenomen rapportageverplichtingen een verderstrekkende beoordelingsopdracht. Dit dient een integrale toets te zijn en niet de beperkte verenigbaarheidstoets. De accountant dient de uitkomsten te verwerken in de *key audit matters* in de uitgebreide controleverklaring.

3. De vragen in de Discussienota

Vraag 1

In hoeverre voldoen de in deze discussienota opgenomen positie en acties van accountants ten aanzien van fraude aan uw verwachtingen?

De VEB voorziet een belangrijkere rol voor de accountant bij het detecteren van fraude, zoals uitvoorgaande beschrijving blijkt. De rol van de accountant bij het signaleren en bestrijden van fraude wordt ten onrechte gemarginaliseerd in de Discussienota.

Vraag 2

Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor controlerend accountants bij het detecteren en signaleren van fraude?

Die dilemma's worden correct beschreven in paragraaf 1.4 van de Discussienota. Een accountant kan mogelijk zijn controlecliënt verliezen bij het detecteren van fraude. De oorzaak kan tweemaal zijn. Enerzijds had de accountant de fraude wellicht eerder moeten ontdekken en heeft hij zijn werk niet goed gedaan. Anderzijds kan het management betrokken zijn bij de fraude en op die grond van de lastige accountant af willen.

In het huidige tijdsgewricht mag bovenstaande geen serieus dilemma voor de accountant zijn vanwege de mogelijke civiele aansprakelijkheidsrisico's die de accountant loopt als hij meewerkt aan het gedogen van de fraude.

Vraag 3

Welke dilemma's en belemmeringen ziet u voor samenstellende accountants, internal auditors en accountants in business bij het detecteren en signaleren van fraude?

In principe heeft deze groep accountants een andere rol dan de klassieke rol van de externe accountant. De externe accountant dient immers te functioneren als vertrouwensman van het maatschappelijk verkeer. Niettemin is het van belang dat ook deze groepen integriteit tot uitgangspunt nemen en aldus een signalerende functie op zich nemen bij het detecteren en bestrijden van fraude.

De positie van de betreffende accountants verschilt voorts met de externe accountant omdat zij direct in loondienst zijn bij de opdrachtgever (internal accountants en accountants in business)

Vereniging VEB NCVB

Postbus 240, 2501 CE Den Haag
Amaliastraat 7, 2514 JC Den Haag

T: +31 (0)70 313 00 00
F: +31 (0)70 313 00 99

I: www.veb.net
E: info@veb.net

Rek.: ABN-AMRO 51.70.19.485
K.v.K.: 40408053

en niet bij de externe accountantsorganisatie. Dit brengt met zich dat zij de gevolgen van hun handelen eerder nadeel zullen ondervinden.

Ten aanzien van de samenstellende accountant zou dit dilemma niet moeten bestaan omdat deze normaliter bij een externe accountantsorganisatie werkzaam is. Idealiter zou de samenstellende accountant op een zelfde professioneel kritische manier moeten functioneren als de externe accountant.

Vraag 4 en 5

Deze vragen zijn niet van toepassing op de VEB.

Vraag 6

Hoe kan het risico beheerst worden, dat de accountant loopt in een conflictsituatie met zijn cliënt/werkgever bij het melden van fraude of indien de cliënt/werkgever weigert een redelijk herstelplan uit te voeren?

Voor de hand ligt dat de escalatie van het conflict op de juiste wijze geschiedt. Dat betekent dat de accountant het conflict op de juiste manier aan de orde stelt, eerst bij het bestuur, dan bij de audit committee / raad van commissarissen. Als deze organen niet meewerken aan een adequaat herstelplan zal de accountant uiteindelijk het conflict moeten escaleren door de AFM te betrekken.

Als een dergelijke situatie zich voordoet zal de AFM moeten eisen van de onderneming dat de accountant niet zijn opdracht verliest binnen een bepaalde termijn, tenzij het maatschappelijk verkeer volledige openheid over de gang van zaken wordt geboden.

Vraag 7

Welke andere maatregelen acht u noodzakelijk om accountants hun rol als poortwachter bij de aanpak en bestrijding van fraude te kunnen laten vervullen?

Kortheidshalve verwijst de VEB naar hetgeen in hoofdstuk 2 van deze consultatiereactie staat opgenomen.

4. Ter afsluiting

De VEB hecht veel waarde aan het toetsen van voorgenomen wet- en regelgeving bij belanghebbenden en marktpartijen en maakt graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op consultaties die raken aan de belangen van beleggers.

Wij zijn bereid om voorgaande mondeling toe te lichten.

Vereniging VEB NCVB

Postbus 240, 2501 CE Den Haag
Amaliastraat 7, 2514 JC Den Haag

T: +31 (0)70 313 00 00
F: +31 (0)70 313 00 99

I: www.veb.net
E: info@veb.net

Rek.: ABN-AMRO 51.70.19.485
K.v.K.: 40408053

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Effectenbezitters

P.M. Koster
Directeur

G.F.E. Koster
Advocaat